

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2011 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący : SSA Barbara Kurzeja (spr.)

Sędziowie : SA Anna Tabak

SA Janusz Kiercz

Protokolant : Anna Fic

po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2011 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa H. W.

przeciwko D.-T. Sp. z o. o. w Z.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 14 czerwca 2011 r., sygn. akt XII C 130/11

1. zmienia zawarte w zaskarżonym wyroku postanowienie orzekające o kosztach procesu (pkt 3) w ten sposób, że zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2400 (dwa tysiące czterysta) złotych tytułem kosztów procesu;
2. oddala apelację w pozostałej części;
3. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 400 (czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

U z a s a d n i e.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej Spółki na rzecz powoda kwotę 2838 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 maja 2010 r. tytułem wynagrodzenia za stosowanie przez powódkę w r. 2009 wynalazku powoda pt. „Wieloprzegubowy .”, objęty patentem nr . (nr zgłoszenia do Urzędu Patentowego RP: P-) i odstąpił od obciążania powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanej ustalając, co następuje.

Powód H. W. był od . roku związany zawodowo z pozwaną, przy czym w okresie od . roku do . r. pełnił funkcję Prezesa Zarządu. W pozwanej Spółce obowiązywał Regulamin w sprawie zasad zgłaszania, oceny i wynagrodzenia za pracownicze projekty wynalazcze, który opracowywał zespół specjalistów, natomiast zatwierdził go Prezes Zarządu. Powód jest twórcą lub współtwórcą szeregu projektów wynalazczych i dokonując ich zgłoszenia oświadczył między innymi, że akceptuje obowiązujący wówczas regulamin. Przedmiotowe wynalazki zostały przyjęte do stosowania u pozwanej.

W dniu 2 stycznia 2003 roku wszedł w życie nowy Regulamin w sprawie zasad zgłaszania, oceny i wynagrodzenia za pracownicze projekty wynalazcze, który stanowił, że za korzystanie przez spółkę z wynalazków twórcom wypłaca się wynagrodzenie w wysokości do 10 % ceny zbytu wyrobu netto w przypadku rozwiązania technicznego chronionego jednym lub dwoma patentami, do 25 % ceny zbytu wyrobu netto w przypadku rozwiązania technicznego chronionego trzema lub więcej patentami. Procentowy wskaźnik wynagrodzenia dla każdego projektu ustalał Prezes Spółki. Wskaźnik ten powinien być wielkością stałą w całym okresie stosowania wynalazku lub grupy wynalazków, jednakże może zostać skorygowany arbitralną decyzją Prezesa w przypadku określonej koniunktury gospodarczej i sytuacji finansowej Spółki. Wynagrodzenia autorskie wypłaca się przez cały okres stosowania wynalazków, jednakże nie dłużej niż 20 lat za patent.

Przez kolejne lata stosowania wynalazków wypłacane były powodowi wynagrodzenia po ustaleniu przez Prezesa Spółki (wówczas powoda) współczynnika wynagrodzenia w oparciu między innymi o pkt. 8.6 regulaminu. Do 2004 roku co roku współczynnik ten określany był w wysokości 10 % dla ceny zbytu wyrobów. Od 2005 roku w związku z niekorzystną sytuacją finansową pozwanej i powód pełniąc wówczas funkcję Prezesa Zarządu podjął decyzję o zmianie wskaźnika wynagrodzenia dla twórców o około 15-20%. W praktyce wynosiło to około 7,5% ceny zbytu wyrobów netto. Powód ustalając wskaźniki wynagrodzenia nie wykonywał żadnych matematycznych obliczeń, robił to intuicyjnie po zasięgnięciu w służbach ekonomicznych informacji o wynikach finansowych.

W grudniu 2008 roku powód został odwołany z funkcji Prezesa. Od grudnia 2008 roku rozpoczęła się kontrola Rady Nadzorczej Spółki, w wyniku której zalecono wprowadzić zmiany w Regulaminie dotyczącego wypłat dla twórców, uznając, że dotychczasowy regulamin jest bardzo korzystny dla twórców i pozwala wypłacać wynagrodzenia bez powiązania sytuacji finansowej spółki i bez odniesienia się do jej wyników finansowych. W wyniku tego w 2009 roku powstał nowy Regulamin, obowiązujący dla wynalazków zgłoszonych od połowy 2009 roku. Obecnie wynagrodzenie twórców wynalazków powiązane jest z efektem ekonomicznym.

Powód od pozwanej spółki otrzymał z tytułu wykorzystywania jego patentów w 2009 roku łącznie ponad . zł. Za 2008 rok uzyskał znacznie wyższe wynagrodzenie.

Pismem z dnia 29 czerwca 2009 roku powód został poinformowany o zmianie wskaźników wynagrodzenia z tytułu wynagrodzeń obowiązujących od 1 stycznia 2009 roku. Wskaźnik wynagrodzenia dla P- . należącego do grupy projektów D. wynosić miał 1,4% wartości sprzedaży netto. W danej grupie projekt ten posiada indywidualny wskaźnik w wysokości 0,16% sprzedaży czyli 11,43% dla całej grupy projektów wynalazczych 1,4%. Wartość sprzedaży stanowiła kwotę . zł, wynagrodzenie twórców obliczono na kwotę . zł, a przy 30 % udziale powoda jego wynagrodzenie wynosi . zł. Z kwoty tej wypłacono mu . zł. Wstrzymano wypłatę kwoty . zł, uznając, iż minął 5-letni okres korzystania z wynalazku, za który to okres należne jest ustawowe wynagrodzenie.

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Okręgowy zważył, że zgłoszenie wymienionego projektu wynalazczego nastąpiło w czasie obowiązywania ustawy z dnia 30 czerwca 2000 roku Prawo własności przemysłowej i zgodnie z art. 22 pkt. 1 i 2 tej ustawy, jeżeli strony nie umówiły się inaczej twórca wynalazku ma prawo do wynagrodzenia, gdy prawo korzystania z niego przysługuje przedsiębiorcy, a jeśli strony nie uzgodniły wysokości wynagrodzenia, wynagrodzenie ustala się w słusznej proporcji do korzyści przedsiębiorcy z wynalazku. Obowiązujący u pozwanej Regulamin przewidywał wynagrodzenie dla twórców wynalazku i określał sposób i zakres naliczania tego wynagrodzenia. Zasady określone w regulaminie były stosowane przez powoda jako prezesa zarządu i przyjęte przez niego jako twórcę. Tylko na wypadek braku umowy indywidualnej lub regulaminu ustawodawca kazał stosować kryterium słusznej proporcji.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, podjęta przez Prezesa decyzja o obniżeniu procentowym współczynników wynagrodzenia ma oparcie w wiążącym strony regulaminie i nie ma podstaw do jej kwestionowania. Z przedstawionego przez pozwanego zestawienia wyników ekonomicznych wynika, że aktualne wielkości przeznaczane na wynagrodzenia dla twórców mogą być uznane jako wynagrodzenia stanowiące słuszne proporcje do osiągniętych zysków. Wobec powyższego stwierdzić należy, że żądanie powoda zasądzenia na jego rzecz

wyrównania wynagrodzenia przy zastosowaniu poprzednio obowiązujących procentowych wskaźników wynagrodzenia nie ma uzasadnienia zarówno prawnego jak i faktycznego. Pozwany z ostrożności procesowej wskazał, że umowa dotycząca projektu P-. jest nieważna, gdyż powód zawarł ją sam ze sobą jako twórca wynalazku i jako prezes pozwanej i tym samym wynagrodzenie przysługiwało jedynie w ustawowym 5-letnim terminie od momentu uzyskania korzyści przez spółkę a termin ten upłynął. Z tej przyczyny wstrzymano wypłatę części naliczonego wcześniej dla powoda wynagrodzenia tj. kwoty 2.838 zł. Stanowisko pozwanego w tej mierze jest niekonsekwentne, nie można bowiem uznać, że część umów została skutecznie zawarta a część nie, skoro we wszystkich przypadkach wystąpiły podobne okoliczności. Do zawarcia umów dochodziło w sposób konkludentny, poprzez zgłoszenie projektu wynalazczego i przystąpienie do zasad wynikających z Regulaminów. Odbywało się to za wiedzą i akceptacją rady nadzorczej Spółki. Przyjąc zatem można, iż rada nadzorcza była reprezentantem pozwanej w odniesieniu do umów z powodem. Ponadto, w odniesieniu do 2009 r., a zatem okresu, którego dotyczy spór, powód nie był już prezesem zarządu pozwanej. Nawet przy przyjęciu, że strony nie wzięła skutecznie zawarta umowa i przy przyjęciu, że do zasad naliczania wynagrodzenia dla powoda winny znaleźć zasady ustawowe (wynagrodzenie w słusznej proporcji do korzyści przedsiębiorcy z wynalazku) powód nie wykazał ażeby ustalone przez pozwaną wskaźniki wynagrodzeń dla twórców naruszały te zasady. Nie upłynął również w tym przypadku ustawowy termin 5 lat na przyznawanie wynagrodzenia; termin ten rozpoczął bieg od czasu uzyskania pierwszych korzyści z wynalazku. Powód wskazywał, że pierwsze korzyści pozwana uzyskała w 2005 roku a pozwana nie podważyła przekonująco tego twierdzenia.

Z tych względów Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda wstrzymaną wypłatę części naliczonego wcześniej dla powoda wynagrodzenia tj. kwotę 2.838zł z ustawowymi odsetkami od dnia wymagalności i odstąpił od obciążania powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na zasadzie art. 102 k.p.c. mając na uwadze wszelkie okoliczności sprawy, a w szczególności uznaniowość pozwanej w odniesieniu do zasad naliczania wynagrodzenia.

Z powyższy wyrokiem nie zgodziła się pozwana i zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 210 § 1 k.s.h. przez przyjęcie, że strony łączyła ważna umowa oraz art. 102 k.p.c. poprzez bezzasadne odstąpienie od obciążania powoda kosztami procesu domagała się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Nie ulega wątpliwości, że łączący twórcę wynalazku i przedsiębiorcę korzystającego z tego wynalazku (stosującego ten wynalazek) stosunek (cywilnoprawny) jest niezależny od tego, czy twórca jest pracownikiem a przedsiębiorca jego pracodawcą (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2002 r., III PZP 21/02, OSNP 2003/12/286) i że w odniesieniu do wynagrodzenia twórców wynalazków lub projektów racjonalizatorskich obowiązuje zasada, zgodnie z którą: „twórca wynalazku ma prawo do wynagrodzenia za korzystanie z tego wynalazku przez przedsiębiorcę, gdy przedsiębiorcy temu przysługuje prawo do patentu albo prawo do korzystania z wynalazku, chyba że umowa stanowi inaczej. W art. 22 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 roku Prawo własności przemysłowej ustawodawca nakazał, aby - w braku stosownej umowy - ustalenia wynagrodzenia twórców dokonywać zgodnie z zasadą "słusznej proporcji". Oznacza to, że wobec obowiązujących w tym zakresie u pozwanej wewnętrznych przepisów (regulaminu), do ustalania wynagrodzeń powoda miały w tym zakresie przepisy obowiązującego regulaminu, do którego odnosi się niewątpliwie regulacja art. art. 384-385² k.c. Zgodnie z art. 384 § 1 i 2 k.c. ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzór umowy, regulamin, wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy, a jeżeli posługiwanie się wzorcem umowy jest w stosunkach danego rodzaju zwyczajowo przyjęte, wiąże on drugą stronę także wtedy, gdy mogła się z łatwością dowiedzieć o jego treści. Jeżeli wzorzec umowy został wydany w czasie trwania stosunku o charakterze ciągłym, to zgodnie z art. 384¹ k.c. wiąże drugą stronę, gdy zostały zachowane warunki określone w art. 384 k.c., a druga strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia.

Regulamin wydawany w stosunkach cywilnoprawnych jest jedną spośród wymienionych przepisem szczególnych postaci wzorca umowy, a więc, jak każdy wzorzec umowny, ustalony jest przez jedną ze stron i z tego już choćby powodu nie może być kwalifikowany czy utożsamiany z umową. O jurydycznej odrębności wzorca umowy od umowy świadczy przede wszystkim norma art. 385 k.c. przyznająca priorytet treści umowy w razie jej sprzeczności z postanowieniami wzorca umowy. Spełnienie się ustawowych przesłanek związania adresata wzorca umowy jego treścią kreując węzeł obligacyjny nie nadaje temu wzorcowi charakteru umowy, jak to nietrafnie przyjął Sąd Okręgowy, a czego „prawną konsekwencją” są także zarzuty naruszenia prawa materialnego podniesione przez skarżącą. Treść tego stosunku obligacyjnego wyznaczają bowiem postanowienia wzorca umowy, a więc regulaminu, ustalonego przez jedną ze stron, o ile spełniona została przesłanka związania tym wzorcem drugiej strony umowy, tj. adresata wzorca.

Jednocześnie wskazać należy, że ponieważ kontrola postanowień wzorca umowy, w tym również postanowień regulaminu, następuje wyłącznie w sądowym postępowaniu odrębnym w ramach szczególnego trybu postępowanie w sprawach gospodarczych (art. 479³⁶

– 479⁴⁵ k.p.c.), to postanowienia punktu 8.6 regulaminu nie mogły być poddawane kontroli i ocenie z punktu widzenia naruszenia art. 58 k.c. i 210§ 1 k.s.h. w postępowaniu o zapłatę wynagrodzenia dla twórcy projektu wynalazczego.

Wzorce (w tym regulaminy) są to zatem klauzule, opracowane przed zawarciem umowy i wprowadzane do stosunku prawnego przez jedną ze stron w ten sposób, że druga strona (adherent) nie ma wpływu na ich treść. Są one zwykle opracowywane w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i w sposób jednolity określają one treść przyszłych umów, stąd strona która wyraziła zgodę na stosowanie wzorca nie może według swojej woli i wiedzy zmieniać jego treści.

Adherenta wiązać będzie wzorzec umowny dopiero wówczas, gdy dojdzie do zawarcia umowy, a skoro on sam nie jest umowny, zarzut naruszenia prawa materialnego nie mógł być wiązany z regulaminem z 2.01.2003 r.

Jak trafnie wskazał Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 5 lutego 2009 r., I ACa 772/08, LEX. nr 563073) ustawodawca w imię postulatu zrozumiałości tekstu przepisu art. 385¹ § 1 k.c. posługuje się potocznym określeniem „postanowienie umowy” obejmując nim zarówno postanowienie umowy w ścisłym znaczeniu tego terminu (czyli postanowienie treści czynności prawnej, objęte konsensem stron), jak i postanowienie wzorców, które wprawdzie „postanowieniami umowy” w ścisłym znaczeniu nie są, ale kształtują, obok nich treść stosunku zobowiązaniowego.

Dlatego też apelacja powoda skierowana przeciwko rozstrzygnięciu uwzględniającym żądanie zapłaty reszty wynagrodzenia podlegała na podstawie art. 385 k.p.c. oddaleniu, gdy wyrok Sądu Okręgowego oddalający powództwo ostatecznie odpowiadał prawu.

Za uzasadniony należało natomiast uznać zarzut skarżącego naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 102 k.p.c. przy rozstrzyganiu o kosztach procesu. Ustanowiona w art. 102 k.p.c. zasada słuszności, stanowiąca odstępstwo od zasady odpowiedzialności za wynik procesu, jest niewątpliwie rozwiązaniem szczególnym, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności. Wymieniony przepis, choć nie konkretyzuje pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi orzekającemu powinien być zastosowany wówczas, gdy w okolicznościach danej sprawy obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu przeciwnika byłoby rażąco niezgodne z zasadami słuszności (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2011 r., II CZ 203/10, LEX nr 738399 oraz z dnia 9 lutego 2011 r., V CZ 98/10, LEX nr738404).

Sąd Okręgowy, w ramach przyznanej mu przez ustawę swobody oceny okoliczności uzasadniających zastosowanie - jako wyjątkowego - przepisu art. 102 k.p.c., dopatrył się takiej sytuacji „w uznaniowości pozwanej w odniesieniu do zasad naliczania wynagrodzenia”,

co – zdaniem Sądu Apelacyjnego - nie jest przesłanką wystarczającą do potraktowania go w sposób uprzywilejowany, zwłaszcza że powód znał zapisy regulaminu i przyczyny dokonanych w nim zmian. Rzeczą powoda jest wstępna ocena zakresu żądania, jego zasadności i możliwości udowodnienia. Występując na drogę procesu musiał się zatem liczyć z konsekwencjami związanymi z przegraniem procesu, zwłaszcza że nie należy do osób ubogich. Z tej przyczyny i biorąc pod uwagę, że roszczenie powoda zostało uwzględnione w nieznaczej części, zaskarżone orzeczenie o kosztach procesu podlegało odpowiedniej zmianie, stosownie do art. 100 i 99 k.p.c. oraz §6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz.1349 z późn. zm.), a także §5 pkt 5 Rozp. Min. Spraw. z grudnia 003 r. w sprawie opłat za czynności rzeczników patentowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2076).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 1 k.p.c. i §5 pkt 4 i § 7 ust. 1 pkt 2 Rozp. Min. Spraw. z grudnia 003 r. w sprawie opłat za czynności rzeczników patentowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2076), stosownie do jego wyniku. Brak było także podstaw do nieobciążania powoda kosztami postępowania apelacyjnego, gdyż rzeczą skarżącego jest ocena zakresu apelacji, jej zasadności i możliwości udowodnienia. Skarżący ponosi ryzyko, że jeżeli nieskutecznie zaskarży wydany wyrok to będzie musiał w tym zakresie ponieść konsekwencje co do kosztów procesu.